

**STUDIU PRIVIND PATRIMONIUL CONSTRUIT TRADIȚIONAL AL LOCALITĂȚILOR DIN JUDEȚUL HARGHITA
PENTRU PROGRAMUL**

**FALUKÉPVÉDELMI TANULMÁNY A HARGITA MEGYEI FALVAK HAGYOMÁNYOS, ÉPÍTETT ÖRÖKSÉGÉNEK
MEGŐRZÉSÉRE**

**“OCROTIREA ȘI CONSERVAREA IMAGINII SATULUI
HARGHITEAN”**

“HARGITA MEGYEI FALUKÉPVÉDELMI PROGRAM”

**SATUL ȘOIMENI– COM. PĂULENI CIUC
CSÍKCSOMORTÁN – CSÍKPÁLFALVA KÖZSÉG**

Beneficiar /Megrendelő:

**Județul Harghita – Consiliul Județean Harghita
Hargita Megye – Hargita Megye Tanácsa**

decembrie 2015 – februarie 2016
2015 december – 2016 február

FOAIA DE CAPAT/BEVEZETŐ

Denumire proiect: STUDIU PRIVIND PATRIMONIUL CONSTRUIT TRADIȚIONAL AL LOCALITĂȚILOR DIN JUDEȚUL HARGHITA PENTRU PROGRAMUL “OCROTIREA ȘI CONSERVAREA IMAGINII SATULUI HARGHITEAN”

Tervmegnevezés: HARGITA MEGYEI FALUKÉPVÉDELMI PROGRAM: FALUKÉPVÉDELMI TANULMÁNY A HARGITA MEGYEI FALVAK HAGYOMÁNYOS, ÉPÍTETT ÖRÖKSÉGÉNEK MEGŐRZÉSÉRE

Amplasament: județ Harghita, com. Păuleni Ciuc, sat Păuleni Ciuc

Helyszín : Hargita megye, Csíkpálfalva község, Csíkcsmortán

Beneficiar: Consiliul Județean Harghita

Megrendelő: Hargita Megye Tanácsa

Coordonator proiect: S.C. TOPOPREST S.R.L., arh. Bălan Ioan

Tervkordinátor:

Specialiști RUR / szakértők:

arh. Bălan Ioan

Specialiști DMI / Műemlékvédelmi szakértők:

arh. Máthé Zoltán

Elaborator studiu / Tanulmány készítője:

S.C. TOPOPREST S.R.L., S.C. YOUPLAN S.R.L.-D., S.C. ARC STUDIO S.R.L.

Proiectanți / Tervezők:

urb. Timotei Fecioru

urb. peis. Blága Botond

urb. peis. Mircea Ioana Alexandra

urb. Andrei Ștefan Săbău

Nr. proiect / Tervszám: 28656/96/2015

Data / Dátum: 12. 2015 - 02.2016

Faza / Tervfázis: Studiu / Tanulmány

BORDEROU GENERAL/TARTALOMJEGYZÉK

1. Piese scrise/ Írott rész

- Pagina de titlu, lista de semnături / Címlap
- Borderou / Tartalomjegyzék
- Memoriu – concluzii privind cartarea satului și patrimoniul material local/
Következtetések – a falu helyi örökségének feltérképezése
- Tabelul de evaluare /Értékelő táblázat
- Fișe de cartare /Értékelő adatlap
- Regulament local de urbanism privind ocrotirea imaginii satului/
A faluképvédelmet elősegítő helyi urbanisztikai szabályzó

2. Piese desenate / Rajzolt rész

- Localizare în județ / Elhelyezkedési térkép
- Hărți istorice/Történelmi térképek
- Plan de situație / Helyszínrajz
- Peisaj teritorial / Környező táj
- Analiza peisajului / Tájélemzés
- Reglementări urbanistice/Urbanisztikai szabályzó

3. DVD

Piese scrise/ Írott rész

- Memoriu – concluzii privind cartarea satului și patrimoniul material local
Következtetések – a falu helyi örökségének feltérképezése
- Tabelul de evaluare /Értékelő táblázat
- Fișe de cartare / Értékelő adatlap
- Regulament local de urbanism privind ocrotirea imaginii satului/
A faluképvédelmet elősegítő helyi urbanisztikai szabályzó

Piese desenate

- Localizare în județ / Elhelyezkedési térkép
- Hărți istorice/Történelmi térképek
- Plan de situație / Helyszínrajz
- Peisaj teritorial / Környező táj
- Analiza peisajului / Tájélemzés
- Reglementări urbanistice/Urbanisztikai szabályzó

Fotografii

- Fotografii elemente valoroase / Értékes elemeket tartalmazó fotók
- Fotografii / fotók

**STUDIU PRIVIND PATRIMONIUL CONSTRUIT TRADIȚIONAL AL LOCALITĂȚILOR DIN JUDEȚUL HARGHITA
PENTRU PROGRAMUL**

**FALUKÉPVÉDELMI TANULMÁNY A HARGITA MEGYEI FALVAK HAGYOMÁNYOS, ÉPÍTETT ÖRÖKSÉGÉNEK
MEGŐRZÉSÉRE**

MEMORIU – SAT ȘOIMENI, COM. PĂULENI CIUC

MŰLEÍRÁS – CSÍKCSOMORTÁN – CSÍKPÁLFALVA KÖZSÉG

CUPRINS / TARTALOMJEGYZÉK

- 1. SCOPUL STUDIULUI / A TANULMÁNY CÉLJA**
- 2. DATE DESPRE LOCALITATE / A TELEPÜLÉS LEÍRÁSA**
- 3. STRUCTURA ȘI TIPUL LOCALITĂȚII / A TELEPÜLÉS TÍPUSA ÉS SZERKEZETE**
- 4. CONCLUZIILE TABELULUI DE EVALUARE / KÖVETKEZTETÉSEK – ÉRTÉKELŐ TÁBLÁZAT**
  - A. Locuințe/obiective de utilitate publică / Lakóházakészközépületek**
  - B. Șuri / Csűrök**
  - C. Porți / Kapuk**
  - D. Împrejmuiri / Kerítések**
  - E. Fântâni / Kútak**
  - F. Clădiri anexe pentru utilaje, clădiri anexe pentru depozitare, cuptoare, wc in curte, stup de albine, morminte și opere comemorative de război**
Melléképületek, tározók, kemencék, árnyékszék, méhkaptár, hadisírok és megemlékező alkotások
- 5. MONUMENTE ȘI SITURI ARHEOLOGICE / MŰEMLÉKEK ÉS RÉGÉSZETI HELYEK**
- 6. ELEMENTE PROPUSE PENTRU PROTECȚIE LOCALĂ / HELYI VÉDELEMRE KIJELÖLT ELEMEEK**
- 7. ELEMENTE VALOROASE / ÉRTÉKES ELEMEEK**

**STUDIUL PRIVIND PATRIMONIUL CONSTRUIT TRADIȚIONAL AL LOCALITĂȚILOR DIN JUDEȚUL HARGHITA
PENTRU PROGRAMUL**

**FALUKÉPVÉDELMI TANULMÁNY A HARGITA MEGYEI FALVAK HAGYOMÁNYOS, ÉPÍTETT ÖRÖKSÉGÉNEK
MEGŐRZÉSÉRE**

MEMORIU – SAT ȘOIMENI, COM. PĂULENI CIUC
MŰLEÍRÁS – CSÍKCSOMORTÁN – CSÍKPÁLFALVA
KÖZSÉG

1. SCOPUL STUDIULUI

Motto: “Cea mai interesantă zonă, aflată pe aceste granițe, este frumoasa țară a secuilor, cel care este cel mai puțin cunoscut, despre care și noi însuși știm puține lucruri. Prin urmare a fost o nevoie urgentă de a descoperi și descrie”

Mottó: „És éppen ezen véghatárainkon fekvő legérdekesebb terület, a szép Székely föld az, mely legkevésbé van ismerve, melyről önmagunk is legkevésébbet tudunk. Égető szükségévé vált tehát annak felkutatása és ismertetése” (Orbán Balázs)

Obiectul studiului este identificarea elementelor valoroase care fac parte din patrimoniul material al satului și alcătuirea unui regulament local de urbanism care să protejeze specificul locului. Pentru aceasta sunt inventariate toate casele, șurele, porțile, împrejmirile, fântânile, spațiile verzi, clădirile anexe pentru utilaje, clădirile anexe pentru depozitare, cuptoarele, wc-urile în curte, stupii de albine, mormintele și operele comemorative de război. Se realizează o bază de date, structurată pe trei categorii: tipologie, originalitate și stare de degradare. Pentru componentele valoroase ale patrimoniului material local se vor realiza fișe de cartare și relevee sumare.

A felmérés célja: azonosítani az értékes elemeket, amelyek az itteni falvak anyagi örökségének részeit képezik, valamint egy helyi urbanisztikai szabályzat létrehozása, mely a helyi jellegzetességek megvédésére fektet hangsúlyt. Ennek érdekében feltárba vesszük az összes házat, csúrt, kaput, kerítést, zöldövezetet, melléképületet, kemencét, árnyékszékét, méhkaptárt, hadisírokat és megemlékező alkotásokat. Készül egy adatbázis három kategóriába rendezve: tipológia, eredetiség és állapot. A helyi anyagi örökség értékes komponenseiről értékelő adatlap és vázlatos felmérés készül.

Scopul nostru este, în afară de a înțelege satul și de realiza diferite propuneri, atragerea atenției asupra distrugerii elementelor arhitecturale valoroase caracteristice satului secuiesc, respectiv: porți secuiești; porți din zidărie cărămidă sau piatra cu închidere pe întreaga deschidere; prisme sculptate; învelitori din țiglă sau șindrila, etc – care au un rol important în definirea peisajului. Dispariția treptată a șurelor și a caselor vechi secuiești și înlocuirea

acestora cu intervenții noi, stridente, atipice, face ca satul să piardă din caracterul original. În calitate de elaboratori ai acestui studiu, considerăm ca o datorie imensă semnalarea și luarea de măsuri împotriva pericolului de a deteriora și pierde bogăția culturală și arhitecturală a satelor secuiești.

Munkánk célja a megismerésen, ismertetésen és javaslatokon túl a figyelemfelkeltés a székely falukép értékes, jellegzetes elemeinek pusztulását illetően: a faragott székelykapuk, kőből, téglából falazott, vaskos, cseréppel fedett vagy ívvel lezárt udvarházakra jellemző kapuoszlopok, a faragott tornácok, a kézzel vetett cserép, vagy zsindelellyel fődött magas szögű tetők, melyek tájmeghatározó szerepe is rendkívül fontos, valamint az egyre fogyó csűrök, melyek mesteri faszervezete, látványos tömege nélkül nem székely falu többé a falu. E tanulmány szerzőiként, úgy gondoljuk, kötelességünk jelezni és lépéseket tenni annak irányába, hogy megakadályozzuk e kultúrában és építészeti értékekben gazdag falvak pusztulását.

2. DATE DESPRE LOCALITATE

Satul Șoimeni din comuna Păuleni Ciuc se situează în Harghita în partea estică a depresiunii Ciucului, la altitudine de 740m, face parte din bazinul Ciucului de Mijloc, la o distanță de 5km de Municipiul Miercurea Ciuc. Localitatea este traversată de pâraiele Oroci (Aracs), Remetea și Mesteacă. Se remarcă un topoclimat specific cu frecvente și persistente inversiuni termice nocturne și de iarnă, din care cauză sunt frecvente zilele de ceață (60-70/an). Satul Șoimeni are 85,27ha. Profilul economic al satului este de zoo-agricol urmat de silvic- prelucrarea lemnului.

Localitatea Șoimeni este denumită după numele unui boier. Locuitorii localității au luptat într-o bătălie împotriva tătarilor în secolul al XIV-lea, lupta fiind comemorată printr-o cruce de lemn situată pe valea Oroci, la 3km de Șoimeni.

Csíkcsomortán, Pálfalva község keleti tagja, Harghita megyében helyezkedik, a Közép-Csíki-medence keleti peremén terül el, Csíksomlyótól északra, az Aracs- és Nyír-patak völgyében. A mintegy 740 m tengerszint feletti magasságban fekvő település, Csíkszeredától mindössze 5 kilométeres távolságra fekszik. A falu éghajlatát a hegyközi medencékre jellemző adatok határozzák meg, a telek hosszúak és hidegek, a nyarak rövidek, azonban aránylag melegek, ősszel és tavasszal gyakori a ködképződés (60-70 nap/év). Területe 85,27 ha-on fekszik. A falu gazdasági profilját főként állattenyésztés, valamint fafeldolgozás képezi. A faluban még számos népi mesterség él, egyike azon helyeknek, ahol még megtalálható helyi jellegzetességként a hagyományos gyapjuszövet és a festett gyapjuszőnyeg.

Valamikor ezek a területek a Csomortány család birtokát alkották, innen a falu elnevezése is. Csomortán lakói részt vettek a tatárok elleni küzdelmekben, a XIV. században, erre a küzdelmre az Aracs völgyében, a falutól 3 km-re található fakereszt emlékeztet.

3. STRUCTURA ȘI TIPUL LOCALITĂȚII / A TELEPÜLÉS TÍPUSA ÉS SZERKEZETE

Localitatea este un sat cu o structură adunată cu ramificații, dispuse în pieptene (neregulat în cazul noilor dezvoltări), cu parcelar tip bandă (și dreptunghiular în cazul noilor parcelări). Axa principală est-vest este axa generatoare a satului din care se ramifică străzile secundare șerpuitoare cu fundături.

Reperul cel mai important, biserica, se află la o poziție descentrată la o altitudine mai înaltă, dominând perspectivele stradale. Așezarea caselor pe parcelă este pe front stradal. Șura are o poziție transversală separând curtea de grădină. Alte clădiri gospodărești găsim înșiruite în prelungirea casei, sau amplasate pe front, mai ales în cazul bucătăriilor de vară.

A település formáját tekintve Csíkcsomortán halmazfalu, a faluszerkezetet meghatározó, hosszú, nadrágszíjparcellákkal. A domináns utcakép fésűs beépítésű. A főtenyely, kelet-nyugat irányú, a falu meghatározó tengelye, innen ágaznak le a kanyargó mellékutcák zsákutkákkal. A mellékutcák zsákutcai az egykori nagycsaládi terjeszkedések kézzelfogható emlékei.

A falu felosztása: Alszeg, Középszeg, Felszeg és Zombor nevű falurészekből áll. Utcáinak a helybeliek a következő neveket adták: Faluköze utca, Varga utca, Fürdő utca, Kicsid utca, Ballók, Szőcsők, Petresek és Gálok utcája.

A legfontosabb iránypont a templom, a falu észak-keleti csücskében, az átlagszint fölött helyezkedve, dominálva a szomszédos perspektívák többségét.

A házak elhelyezése a parcellán többnyire utcafronti. A csűr keresztirányban helyezkedik, két részre osztva az udvart. Egyéb gazdasági épület a ház meghosszabításában található, vagy az utcafronton, különösen a sütő (nyári konyha) esetében.

4. CONCLUZIILE TABELULUI DE EVALUARE / KÖVETKEZTETÉSEK – ÉRTÉKELŐ TÁBLÁZAT

A. Locuințe/obiective de utilitate publică / Lakóházak és középületek

Au fost numărate 217 locuințe și obiective de utilitate publică, care au fost clasificate după trei categorii: tipologie, originalitate și starea de degradare. Cele trei categorii prezintă următoarele subcategorii:

217 ház -beleértve középületeket- volt azonosítva, melyek a következők szerint csoportosulnak: típus, eredetiség és állapot. Ezen három kategória a következő alkategóriákat tartalmazza:

1. CASE DE LOCUIT / LAKÓHÁZ

A. Tipologie / Típus

A. case tradiționale simple și vechi

Szimpla, hagyományos régi ház

B. case tradiționale vechi cu arhitectură mai complexă

Hagyományos, régi ház bonyolultabb architektúrával

C. case de locuit comune construite după anul 1950

Az 1950-es évek után épített, szokásos lakóház

D. case stridente și deranjante din punct de vedere a imaginii satului tradițional

A hagyományos faluképtől eltérő, kirívó, zavaró ház

E. conace sau clădiri cu acest caracter

Kúriák és hasonló karakterű házak

B. Originalitate / Jelleg

- fără nicio intervenție

Eredeti, beavatkozás nélküli

- prezentând intervenții potrivite (de renovare)

Megfelelő beavatkozással (felújítás)

- prezentând intervenții nepotrivite (de alterare a arhitecturii inițiale)

Nem megfelelő beavatkozással (módosítja az eredeti architektúrát)

C. Stare fizică / Állapot

- bună / Jó

- medie / Átlagos

- rea / Rossz

2.OBIECTIVE DE UTILITATE PUBLICĂ / KÖZÉPÜLETEK

Astfel, se identifică ca obiective de utilitate publică 10 construcții, respectiv: biserica satului, 1 atelier de tâmplărie, 1 clădire de învățământ – școala și grădiniță, 1 casă de cultură, 3 unități turistice – (două pensiuni și un ștrand dezafectat), 2 cabinete medicale și 2 puncte de comerț și alimentație publică – magazine mixte locale.

Középületek: templom, 1 asztalosműhely, 1 iskola-óvoda, kultúrotthon, 2 orvosi rendelő, 2 helyi vegyesbolt/ élelmiszerbolt.

Concluzii / Következtetések:

A. Tipologie / Típus

cca 12% - 27 case tradiționale simple și vechi

27 szimpla, hagyományos régi ház

cca 1% - 1 case tradiționale vechi cu arhitectură mai complexă

1 v hagyományos, régi ház bonyolultabb architektúrával

cca 54% - 117 case de locuit comune construite după anul 1950

117 az 1950-es évek után épített, szokásos lakóház

cca 33% - 71 case stridente și deranjante din punct de vedere a imaginii satului tradițional

71 hagyományos faluképtől eltérő, kirívó, zavaró ház

0.00% - 0 conace sau clădiri cu acest caracter

0 kúria

B. Originalitate / Jelleg

cca 67% - 145 case fără nicio intervenție

145 eredeti, beavatkozás nélküli

cca 9% - 19 case prezentând intervenții potrivite (de renovare)

19 megfelelő beavatkozással (felújítás)

cca 24% - 53 case prezentând intervenții nepotrivite (de alterare a arhitecturii inițiale)

53 nem megfelelő beavatkozással (módosítja az eredeti architektúrát)

C. Stare fizică / Állapot

cca 93%- 202 case stare fizică bună/202 jó állapotú

cca 6% - 13 case stare fizică medie/ 13 átlagos állapotú

cca 1% - 2 case stare fizică rea/ 2 rossz állapotú

Rezultă că aproximativ jumătate din case sunt construite după 1950, iar aproximativ un sfert din totalul locuințelor sunt stridente și atipice. **Satul Șimonești are deja o imagine rurală alterată**, în care case tradiționale reprezintă aproximativ 12%. Aceasta se datorează în parte unui incendiu din 1944, în urma căruia a fost necesară reconstruirea unui fragment din sat, iar în parte se datorează faptului că satul se află în zona aglomerației urbane a municipiului Miercurea Ciuc, fiind o zonă atractivă pentru dezvoltare rezidențială, începând cu anii 2000.

Totodată, faptul că multe case se află încă în starea originală (aprox. 67%), reflectă că proprietarii nu dețin suficiente fonduri pentru a le renova, iar ele sunt predispuse la degradare constantă. În schimb, aproximativ o treime din construcții prezintă intervenții nepotrivite, afectând imaginea satului: rezolvări arhitecturale atipice, finisaje, culori și materiale atipice, etc.

Mintegy fele a házaknak az 1950-es évek után épült és körülbelül ¼-e a hagyományos faluképtől eltérő, kirívó, zavaró ház. Ez azt eredményezi, hogy **Csíkcsomortán már egy átalakult faluképet mutat**, ahol a hagyományos házak szűk 12%-ban vannak jelen. Ez nagyrészt annak a ténynek köszönhető, hogy a falu Csíkszereda megyeközpont hatáskörébe esik, ami vonzó körülményeket teremt lakásépítéshez (ami már nem a falu léptékéhez igazodik).

Ugyanakkor sok ház eredeti állapotban van (kb.67%), ez a tény tükrözi, hogy a tulajdonosok nem rendelkeznek elegendő tőkével, hogy megfelelően karban tudják tartan ingatlanjaikat, ezért ezek állapota folyamatosan romlik. Az épületek mintegy harmadánál nem megfelelő a beavatkozás, ami befolyásolja a faluképet: módosított eredeti architektúra, hagyományostól eltérő burkolat, anyag-és színhasználat, stb.

B. Șure / Csűrök

Au fost numărate 126 șure care au fost clasificate după trei categorii: tipologie, originalitate și starea de degradare. Cele trei categorii prezintă următoarele subcategorii:

126 csűr volt azonosítva, melyek a következők szerint csoportosulnak: típus, eredetiség és állapot. Ezen három kategória a köv. alkategóriákat tartalmazza:

A. Tipologie / Típus

A. șure simple din bârne de lemn

Szimpla, fagerendás csűr

B. șure din bârne de lemn cu grajd pentru animale, din piatră sau cărămidă

Fagerendás csűr kő- vagy téglaiállalóval

C. șure din cărămidă sau piatră

Tégla- vagy kőcsűr

D. șure noi din cadre de lemn și scânduri

Új, fakeretes, deszkázott csűr

E. șure aferente conacelor

Kúriákhoz tartozó csűr

B. Originalitate / Jelleg

• fără nicio intervenție

Eredeti, beavatkozás nélküli

- prezentând intervenții potrivite (de renovare)
Megfelelő beavatkozással (felújítás)
- prezentând intervenții nepotrivite (de alterare a arhitecturii inițiale)
Nem megfelelő beavatkozással (módosítja az eredeti architektúrát)

C. Stare fizică / Állapot

- bună / Jó
- medie / Átlagos
- rea / Rossz

Concluzii / Következtetések:

A. Tipologie / Típus

- cca 72% - 91 șure simple din bârne de lemn
91 szimpla, fagerendás csűr
- cca 21% - 27 șure din bârne de lemn cu grajd pentru animale, din piatră sau cărămidă
27 Fagerendás csűr kő- vagy téglaiállalóval
- cca 6% - 7 șure din cărămidă sau piatră
7 Téglavagy kőcsűr
- cca 1% - 1 șure noi din cadre de lemn și scânduri
1 Új, fakeretes, deszkázott csűr
- 0.00% - 0 șure aferente conacelor
0 Kúriákhoz tartozó csűr

B. Originalitate / Jelleg

- cca 86% - 108 șure fără nicio intervenție
108 Eredeti, beavatkozás nélküli csűr
- cca 6% - 7 șure prezentând intervenții potrivite (de renovare)
7 csűr megfelelő beavatkozással (felújítás)
- cca 9% - 11 șure prezentând intervenții nepotrivite (de alterare a arhitecturii inițiale)
11 csűr nem megfelelő beavatkozással (módosítja az eredeti architektúrát)

C. Stare fizică / Állapot

- cca 82% - 103 șure în stare fizică bună
103 jó állapotú
- cca 17% - 21 șure în stare fizică medie
21 átlagos állapotú
- cca 2% - 2 șure în stare fizică rea
2 rossz állapotú

Rezultă că aproximativ una din două gospodării prezintă o șură, și considerând că aproximativ un sfert din gospodării sunt dezvoltate în ultimii 20 de ani, șura reprezintă un element autohton bine conservat. Totodată, majoritatea șurilor nu prezintă lucrări de renovare, deși un sfert din acestea sunt în stare fizică medie sau rea.

Az adatok alapján következik, hogy minden 2. gazdaság rendelkezik csűrrel, figyelembe véve, hogy kb. mintegy negyede a gazdaságoknak az utóbbi 20 évben képződött, a csűr egy jól megőrzött őshonos elem. A csűrök többsége eredeti állapotú, beavatkozás nélküli, mégis ¼-e átlagos rossz állapotú.

C. Porți / Kapuk

Au fost numărate 205 șure care au fost clasificate după trei categorii: tipologie, originalitate și starea de degradare. Cele trei categorii prezintă următoarele subcategorii:

205 kapu volt azonosítva, melyek a következők szerint csoportosulnak: típus, eredetiség és állapot. Ezen három kategória a köv. alkategóriákat tartalmazza:

A. Tipologie / Típus

A. porți simple țărănești

Szimpla, parasztos kapu

B. porți cu închidere deasupra la poarta mică

Kapu, fedett bejárati (kis)kapuval

C. porți cu închidere pe întreaga deschidere

Teljesen fedett kapu, a ház homlokzatából folytatólagosan

D. porți secuiești

Székelykapu

E. porți care imită tipologii tradiționale, dar parțial, din materiale neadecvate

Kapu, amely hagyományos tipológiákat imitál, de részben nem megfelelő anyagokból

F. porți care s-au realizat din materiale netradiționale cu aspect strident

Kirívó megjelenésű, nem hagyományos anyagokból készült kapu

G. porți aferente conacelor

Kúriákhoz tartozó kapu

B. Originalitate / Jelleg

• fără nicio intervenție

Eredeti, beavatkozás nélküli

• prezentând intervenții potrivite (de renovare)

Megfelelő beavatkozással (felújítás)

• prezentând intervenții nepotrivite (de alterare a arhitecturii inițiale)

Nem megfelelő beavatkozással

C. Stare fizică / Állapot

• bună / Jó

• medie / Átlagos

• rea / Rossz

Concluzii / Következtetések:

A. Tipologie / Típus

cca 58% - 118 porți simple țărănești

118 szimpla, parasztos kapu

cca 8% - 17 porți cu închidere deasupra la poarta mică

17 kapu, fedett bejárati (kis)kapuval

cca 2% - 4 porți cu închidere pe întreaga deschidere

4 teljesen fedett kapu, a ház homlokzatából folytatólagosan

cca 11% - 22 porți secuiești

22 Székelykapu

cca 11% - 23 porți care imită tipologii tradiționale, dar parțial, din materiale neadecvate

23 kapu, amely hagyományos tipológiákat imitál, de részben nem megfelelő anyagokból
cca 10% - 21 porți care s-au realizat din materiale netradiționale cu aspect strident
21 kirívó megjelenésű, nem hagyományos anyagokból készült kapu
0.00% - 0 porți aferente conacelor
0 Kúriákhoz tartozó kapu

B. Originalitate / Jelleg

cca 96% - 197 porți fără nicio intervenție
197 eredeti, beavatkozás nélküli
cca 3% - 6 porți prezentând intervenții potrivite (de renovare)
6 megfelelő beavatkozással (felújítás)
cca 1% - 2 porți prezentând intervenții nepotrivite (de alterare a arhitecturii inițiale)
2 nem megfelelő beavatkozással

C. Stare fizică / Állapot

cca 83% - 171 porți în stare fizică bună
171 jó állapotú
cca 15% - 31 porți în stare fizică medie
31 átlagos állapotú
cca 2% - 3 porți în stare fizică rea
3 rossz állapotú

Rezultă că aproximativ 21% din porți se pot constitui în elemente de valoare specifice satului – porți secuiești și porți cu închidere la poarta mică. Totodată, 21% din porți sunt realizate din materiale stridente care degradează imaginea satului. Majoritatea porților sunt în stare fizică bună și nici nu au necesitat intervenții de renovare.

Körülbelül a kapuk 21%-át az itteni falvak értékes, jellegzetes elemeiként lehet számba venni (székelykapuk és hagyományos paraszti kapuk fedett kiskapuvál). Továbbá 21%-uk kirívó megjelenésű, nem hagyományos anyagokból készült, amik degradálják a faluképet. A kapuk többsége jó állapotú, nem igényel beavatkozást.

D. Împrejmuri / Kerítés

Au fost numărate 197 împrejmuiri aferente gospodăriilor care au fost clasificate după două categorii: tipologie și starea de degradare. Cele două categorii prezintă următoarele subcategorii:

197 portához tartozó kerítés volt azonosítva, melyek a következők szerint csoportosulnak: típus és állapot. Ezen kategóriák a köv. alkategóriákat tartalmazzák:

A. Tipologie / Típus

- A. împrejmuiri simple țărănești
Szimpla, paraszti kerítés
- B. împrejmuiri cu soclu tradiționale
Kerítés hagyományos talapzaton
- C. împrejmuiri care imită tipologii tradiționale, dar parțial, din materiale neadecvate
Kerítés, amely hagyományos tipológiákat imitál, de részben nem megfelelő anyagokból
- D. împrejmuiri care s-au realizat din materiale netradiționale cu aspect strident

Kirívó megjelenésű, nem hagyományos anyagokból készült kerítés
E. împrejmuiri aferente conacelor din zidărie plină
Kúriákhoz tartozó tömör falazatú kerítés

B. Stare fizică / Állapot

- bună / Jó
- medie / Átlagos
- rea / Rossz

Concluzii / Következtetések:

A. Tipologie / Típus

- cca 66% - 130 împrejmuiri simple țărănești
130 szimpla, paraszti kerítés
- cca 27% - 53 împrejmuiri cu soclu tradiționale
53 kerítés hagyományos talpazaton
- cca 3%- 6 împrejmuiri care imită tipologii tradiționale, dar parțial, din materiale neadecvate
6 kerítés, amely hagyományos tipológiákat imitál, de részben nem megfelelő anyagokból
- cca 4% - 8 împrejmuiri care s-au realizat din materiale netradiționale cu aspect strident
8 Kirívó megjelenésű, nem hagyományos anyagokból készült kerítés
- 0,00% - 0 împrejmuiri aferente conacelor din zidărie plină
0 Kúriákhoz tartozó tömör falazatú kerítés

B. Stare fizică / Állapot

- cca 77% - 152 împrejmuiri în stare fizică bună
152 jó állapotú
- cca 21% - 41 împrejmuiri în stare fizică medie
41 átlagos állapotú
- cca 2% - 4 împrejmuiri în stare fizică rea
4 rossz állapotú

Predomină împrejmuirile specifice mediului rural, sub 10% din acestea având aspect strident. Majoritatea împrejmuirilor sunt în stare fizică bună.

Többségük megőrzi az itteni falvakra/térségre jellemző karaktert, kevesebb mint 10% kirívó megjelenésű, nem hagyományos anyagokból készült kerítés. Többségük jó állapotú.

E. Fântâni / Kutak

Au fost numărate 40 fântâni aferente gospodăriilor care au fost clasificate după trei categorii: tipologie, originalitate și stare de degradare. Cele trei categorii prezintă următoarele subcategorii:

40 kút volt azonosítva, melyek a következők szerint csoportosulnak: típus, eredetiség és állapot. Ezen három kategória a köv. alkategóriákat tartalmazza:

A. Tipologie / Típus

- A. Fântână cu roată / kerekeskút
- B. Fântână cu cumpănă / gémeskút

B. Originalitate / Jelleg

- fără nicio intervenție
Eredeti, beavatkozás nélküli

- prezentând intervenții potrivite (de renovare)
Megfelelő beavatkozással (felújítás)
- prezentând intervenții nepotrivite (de alterare a arhitecturii inițiale)
Nem megfelelő beavatkozással (módosítja az eredeti architektúrát)

C. Stare fizică / Állapot

- bună / Jó
- medie / Átlagos
- rea / Rossz

Concluzii / Következtetések:

A. Tipologie / Típus

cca 93% - 37 fântâni cu roată / 37 kerekeskút
cca 7% - 3 fântâni cu cumpănă / 3 gémeskút

B. Originalitate / Jelleg

cca 53% - 21 fântâni fără nicio intervenție
21 Eredeti, beavatkozás nélküli kút
cca 17% - 7 fântâni prezentând intervenții potrivite (de renovare)
7 megfelelő beavatkozással (felújítás)
cca 30% - 12 fântâni prezentând intervenții nepotrivite (de alterare a arhitecturii inițiale)
12 nem megfelelő beavatkozással (módosítja az eredeti architektúrát)

C. Stare fizică / Állapot

cca 65% - 26 fântâni în stare fizică bună / 26 jó állapotú kút
cca 32% - 13 fântâni în stare fizică medie / 13 átlagos állapotú kút
cca 3% - 1 fântână în stare fizică rea / 1 rossz állapotban levő kút

Rezultă că majoritatea fântânilor sunt cu roată, iar cele cu cumpănă prezintă niște intervenții nepotrivite, parul de lemn fiind înlocuit cu un braț metalic scurt. Fântânile prezintă un procent ridicat de intervenții nepotrivite, amenințând imaginea acestui obiect caracteristic satului. Nu în ultimul rând, 60% din fântâni sunt în stare fizică medie și rea.

Az összes kút kerekeskút. Körülbelül a kutak felénél nem megfelelő beavatkozások figyelhetők meg, ami veszélyeztetheti e jellegzetes elem eredeti arculatát (torzulás). A kutak többsége jó állapotú.

F. Clădiri anexe pentru utilaje, clădiri anexe pentru depozitare, cuptoare, wc în curte, stup de albine, morminte și opere comemorative de război Melléképületek, tározók, kemencék, fa-wc, méhkaptár, hadisírok és megemlékező alkotások

Au fost numărate 22 anexe pentru utilaje, 127 clădiri anexe pentru depozitare, 1 cuptor (vizibil din stradă), 115 WC-uri în curte, 3 stupi de albine, 1 monument – în curtea școlii, în stare bună, 5 fântâni pe domeniul public și 4 cruci/troițe, amplasate la intersecții sau în puncte cu vizibilitate maximă (pe culmi).

Azonosítva lett 22 mezőgazdasági épület gépeknek, 127 tározó, 1 kemence, 115 árnyékszék, 3 méhkaptár, 1 megemlékező alkotás (az iskola udvarán – jó állapotban), 5 az utcán (közterületen) található kút, 4 kereszt.

5. MONUMENTE ȘI SITURI ARHEOLOGICE / MŰEMLÉKEK ÉS RÉGÉSZETI HELYEK

Nu există monumente și/sau situri arheologice pe raza localității Șoimeni.
Nem található Csíkcsomortánhoz tartozó műemlék vagy régészeti lelőhely.

6. ELEMENTE PROPUSE PENTRU PROTECȚIE LOCALĂ / HELYI VÉDELEMRE KIJELÖLT ELEMEEK

Toate gospodăriile secuiești tradiționale sunt propuse pentru protecție locală.

Az összes hagyományos székely porta ki lett jelölve helyi védelemre.

Toate șurele tradiționale realizate folosind materiale precum lemn, cărămidă, piatră, țiglă și șindrilă sunt propuse pentru protecție locală.

Az összes hagyományos (fa, téglá, kő, cserép, valamint zszindely) anyagokból épült csűr ki lett jelölve helyi védelemre.

Toate casele tradiționale vechi sunt propuse pentru protecție locală.

Minden hagyományos, régi ház ki lett jelölve helyi védelemre.

Toate porțile tradiționale sunt propuse pentru protecție locală.

Minden hagyományos kapu ki lett jelölve helyi védelemre

Toate fântânile cu roată și fântânile cu cumpănă realizate folosind materiale tradiționale (lemn, țiglă, șindrilă) sunt propuse pentru protecție locală.

Minden kerekas, valamint gémeskút, mely anyaghasználatá hagyományos (mint: fa, cserép, zszindely) ki lett jelölve helyi védelemre.

Toate anexele (porumbar, cuptor, bucătărie de vară, etc) realizate din materiale tradiționale (lemn, cărămidă, țiglă)sunt propuse pentru protecție locală.

Minden melléképület (kemence, sütő, stb.), mely anyaghasználatá hagyományos (mint: fa,téglá, cserép) ki lett jelölve helyi védelemre.

Detalierea capitolului se regăsește în regulamentul local de urbanism.

A részletek megtalálhatóak a helyi urbanisztikai szabályzatban.

7. ELEMENTE VALOROASE / ÉRTÉKES ELEMEEK

S-au identificat 31 de elemente valoroase care descriu în modul cel mai fidel tipologiile existente și autenticitatea satului Șoimeni.

31 értékes elem lett azonosítva, melyek pontos képet adnak az itt élő tipológiákról, valamint Csíkcsomortán eredetiségét tükrözik.

anexă în intersecție / közterületen levő melléképület

fântână în stradă – F1 / utcán levő kút

poartă biserică / templom, bejárati kapu

porțiune de drum spre est / utcarész a keleti részen

nr. 9 – șură/ csűr

nr. 18 – șură/ csűr

nr. 19 – șură/ csűr

nr. 21 – poartă/ kapu

nr. 33 – casă/ ház

nr. 42A – șură/ csűr

nr. 67 – gospodărie/ porta
nr. 68 – gospodărie/ porta
nr. 82 – poartă/ kapu
nr. 83 – fântână/ kerekeskút
nr. 93 – poartă/ kapu
nr. 94 – poartă, fântână/ kapu, kerekeskút
nr. 95 – casă/ ház
nr. 97 – casă/ ház
nr. 101 – casă/ ház
nr. 103 – poartă/ kapu
nr. 108A – poartă/ kapu
nr. 109 – poartă/ kapu
nr. 112 – gospodărie/ porta
nr. 139 – poartă/ kapu
nr. 155B – casă/ ház
nr. 178 – poartă/ kapu
nr. 180 – poartă/ kapu
nr. 182 – șură/ csűr
nr. 183 – poartă/ kapu
nr. 184 – poartă/ kapu

NOTA: In realizarea releveelor din fisele de cartare ale elementelor valoroase, se ia in considerare un grad de aproximare in ceea ce priveste compartimentarile interioare ale constructiilor, respectiv anexele existente in cadrul gospodariilor, intrucat o serie din aceste spatii studiate nu au fost accesibile, pentru o documentare in detaliu

MEGJEGYZÉS: az értékes elemek adatlapjaihoz készült felméréseknél az épületek belső feltérképezése, valamint a porták egyes melléképületeinek funkcionális meghatározása hozzávetőleges, mivel a tanulmányozott területek egy része nem volt elérhető egy részletes dokumentációhoz.

Întocmit:

arh. **Bălan Ioan**
urb. peis. **Ioana Mircea**